

Najboljše pesmi v zbirki so »vizije«. Vidi se iz njih jasno, da se je pesnik mnogo naučil od Italijanov; saj sam priznava v nekem pismu z dne 12. decembra leta 1882., pišoč: »Dobro bi storili Slovenci, ako bi čitali italijanske klasike. Po mojem mnenju opevajo Italijani bolj pesniške, bolj vzvišene predmete kot Slovenci. Jaz pogrešam v slovenskih pesmih ono vzvišenost, katero toliko slavijo Italijani.«

In res opažamo v vizijah poseben pesniški vzlet, po katerem se odlikuje laško pesništvo; tudi »oblika je v vizijah dovršena. dikcija vznesena in prepletena z mnogimi, morda celo premnogimi retorskimi figurami.« (Sl. Narod). —

Mnogo je pesmi Zamejskega, ki v lepih, pesniških mislih vplivajo na dušo čitateljevo, iz katerih se jasno zrcali za vse lepo in blago vneto duša pesnikova; so pa tudi verzi, v katerih nepravi ali pa prozaični izrazi uničijo pesniško iluzijo, n. pr.: »samote duh nas je davil« (7). »Napeli vso so jezo« (3). »Ni vse propalo za te« (58).

Oglejmo si še nekoliko oblike!

Če prelistas zbirko, se ti glede vnanje oblike hitro pokaže velika razlika posameznih pesmi. Pesnim, ki so bile priobčene že preje v lep-slovnih listih, se ne da Bog ve kaj prerekati; pač pa je oblika vseh doslej še nenatisnjenih pesmi — ki so n. pr. na straneh 1, 7, 41, 46, 55, 56, 59, 68, 70, 74, 78, 81, 84, 86 — v marsičem nedostatna. To je popolnoma umevno; kajti Zamejskemu, kateremu je usojeno bivati tam v laškem Vidmu, je silno težko, da, nemogoče vzdržati s svojimi rojaki in njih živo govorico one tesne vezi, katerih more najmanj pogrešati pesnik.

Naglas je često prisiljen: slávi (str. 2), množíca (2), s službámí (4), podlóstí (41), kaósom (42), ogènj (84).

Nepotrebne apostrofe smo našli na straneh 43, 51. in dva na str. 55.

Slaboglasna sta hijata v verzu:

„In videl te v divnem je uzhitu
Moj duh“ (41).

Nenavaden (morda dialektičen?) je velewnikov naglas v teh-le primerih:

»Oh, ne zapustí me«;
»Oj, nebo, se razgrní,« mesto:
Oj razgrní se, nebó!

Enklitike stavlja Z. često na začetek stavka. Nerazumno nam je: »Bed deročih hrup« (80), »Izčezlo vse je?« (83) in pa beseda »prerokba«.

Rime niso vselej vzorne. Čudni sta tudi primeri na strani 42. in 44. —

Končno izrekamo iskreno željo, naj se nam ti, deloma res malenkostni očitki ne tolmačijo kot zoilske zlovoljnosti proti pesniku, katerega visoko čislamo ne samo kot svojega sotrudnika, ampak tudi kot vzornega rodoljuba, živečega v posebnih odnošajih — temveč smatrajo naj se kot dobrohotni migljaji, s katerimi se utegne pesnik sam v bodoče okoristiti. —

T. Doksov.

Srednješolskih izvestij nam je došlo bore malo; ne vemo, ali je temu vzrok malomarnost proti javnim glasilom, ali pa zamerljivost izza prejšnjih let, in dočim nam je došlo celovške višje gimnazije poročilo, smo si sami morali nabaviti ljubljanske višje gimnazije »Jahresbericht«, čigar vvodna

spisa — 1.) Dramatika in slovensko slovstvo. Von Fran Ilešič. 2.) Professor Franz Seraphin Gerdinič. Von F. Hintner — sta brez ugovora najzanimivejša med letošnjimi programskimi sestavki.

V prvem spisu (str. 1—14) raziskuje in dokazuje Fran Ilešič, zakaj se doslej ni v Slovencih, niti v Slovanih sploh razcvetla dramatika, češ — in to je glavni dokaz in rezultat cele razprave — »romantika ovira razcvet drame; naše leposlovje pa je pognalo iz te struje in vztrajalo v njej skoraj do današnjega dne, zato tako dolgo nismo imeli drame«. — Malo doktrinarno povedano, kaj ne da, in pa nekoliko preporno tudi. Bolj po domače, pa menda nič manj resnično bi mi rekli, da iz istih vzrokov nismo imeli dramatike, kakor nismo imeli niti svojih šol, niti svojega plemstva, niti svojega meščanstva: preostalo nam je bilo edino kmetištvo, in njega primitivnim dušnim potrebam je streglo slovstvo vse do Marka Pohlina, za katerega je kmetiški kvas menda začel prekvašati naše meščanstvo; meščanstvo pa ima več in višjih duševnih potreb. — Sploh je pisatelj preveč operiral z abstraktnimi idejami, ki mu rabijo liki neovržne dogme.

Nasproti pa treba priznati, da nam je g. Ilešič prav vrlo in menda prvi pojasnil razmerje in pomen nekaterih slovenskih pisateljev. Originalna in resnična se nam n. pr. zdi trditev, »da nam je (str. 5) prvega pesnika vzgojila »romantika«, t. j. »ona splošna časovna smer, ki je, nasproti klasicizmu naglašujoč lepoto ljudskega duha, vrednost narodnega čuvstvovanja, izhajala z Angleškega, se razširila po vsej Evropi ter na Nemškem dosegla svoj pesniško-umetniški vrhunec v Herderjevih idejah, nazadnje seveda bila tudi povod in podlaga znani »šoli«; v smislu te struje, ki si je kot duševni prevrat z zmagovito močjo osvojila vso Evropo, je ustvaril Vodnik, zajemajoč iz narodnega popevanja in govorjenja, našemu slovstvu trden temelj po snovi in obliki; kakor Herder je nabiral marljivo narodne pesmi, kakor Herder in poznejši romantik Arnim (»Des Knaben Wunderhold — recte Wunderhorn! —) je izpreminjal narodne pesmi, posredujoč na ta način poljudno umetno pesništvo; kakor Adelung je iskal med narodom besed in izrazov za slovar, kakor vsi njegovi sodobniki je zrl navdušen v preteklost svojega naroda. Bistvo svojega teženja je izrazil Vodnik sam z besedami: »Kranjski jezik čeden narediti«, pri tem pa se držal le načela duševnega očeta našega slovstva: alles was aus ihrer Feder kommt, muss im Volkston und fürs Volk geschrieben sein.«

Sploh je mala razprava bogata novih ali vsaj prvič tako izrazito označenih nazorov, ki čitatelju, navajenemu dosedanji šablonski razdelitvi v slovenskem slovstvu, odpro marsikako zanimivo perspektivo, zlasti glede najnovejše dobe, o kateri nam manjka doslej še temeljitih študij (prim. zlasti odstavek I.) — »Kranjci« — pravi n. pr. Ilešič na str. 6. — se zbirajo okolo Čbelice, ki se omejuje s slovenskim, da, celo s kranjskim obzorjem: na ta način se srečata med Slovenci dve ideji, ideja narodne poljudne vzgoje (slovensko stališče) in ideja jugoslovanske vzajemnosti; prva nadvlada po ustanovitvi »Novic« l. 1843. — Snov in oblika poezije v Čbelici, ki je vzprijemala tudi narodne pesmi, pričata o romantiki; Prešeren sam je romantik, Koseskega visokotečeči Pegaz ustreza romantično-pobožni smeri in narodnosti. Stritar in Gregorčič sta nam raz-

lična pevca domoljubja (?). — Reakcijo pomenita Levstik in Erjavec; po novi poti hodi Aškerc: to je nekak byronistični realizem, v katerem se je naše pesništvo prvokrat do dobra oprostilo vsakega omejitelnega namena, posebej tudi pri Stritarju še tako močno naglaševanega namena narodne vzgoje. — In na str. 13.: »Ločena od tega (t. j. lirskega) dozdanjega pesništva, ki je večjidel le služilo probudi naše narodnosti, je epska poezija Aškrčeva: bogatim idejam zapoveduje v suverenski obliki: Aškercu ni več namen s svojim pesnikovanjem narod šele ustvarjati, marveč on pesnikuje z ustvarjajočo močjo svojega naroda: poudarja, kar je človeškega v narodnem; potemtakem se zdi, kakor da zapušča naša poezija svoje ozko polje, težeč po višjih smotrih, kakor da jenjava biti le služabnica v dosego narodno-političnih namenov ter postaja polagoma izraz pesniške individualitete brez vsake tendence. S tem so se — tudi »slovenska družba« (Gesellschaft) je že razvita — poplodila tla za večjo slovstveno panogo, za dramatiko« ...

Dovolj bodi teh izvadkov; iz njih se je lahko uveril čitatelj, da je v njih mnogokaj duhovitega, originalnega, dasi tudi mnogokaj prepornega ali vsaj dogmatskega, kar bo treba še vse bolj temeljito in obširneje dokazati in dognati. Vendar nas je Ilešičeva študija prav razveselila, ker nam je nov dokaz, da že tudi nam prihajajo tisti časi, ko poezija ne postaja samo »izraz pesniških individualnosti brez vsake tendence«, ampak tudi predmet resnemu, znanstvenemu raziskavanju, in veda, ki nam na ta način postane, bode pač najbolj narodna veda; kajti od koga zahtevajmo, da naj nam proučuje naše slovstvo, ako ga ne sami!

Citati, ki smo si jih privoščili, pa pričajo tudi o pisateljevem jeziku in slogu, in iz njih je lahko razvidel čitatelj, da nista dovršena, in da za-udarjata semtertja po germanizmi; dialektično se nam vidi besedosledje pri čestici še: »priznava, da še je najti dramske umetnosti;« »... ko še je bil le Nemec omikanec;« »... da še so si najboljši rodoljubi našega veka dopisovali nemški« itd. — Da take slovstvene študije povsod zasekavajo v nemško slovstvo, temu se moramo že privaditi vzpričo odvisnosti naše od nemškega prosvetnega toka, in naši pragmatični slovstveniki bodo morali biti kolikor toliko tudi germanisti; toda nemilo zadeva slovenskega čitatelja, da je razprava, ki se bavi z izključno slovenskim predmetom (»Dramatika in slovensko slovstvo!«) črez in črez preprežena z nemškimi citati, in celo lord Byron nastopa nemški!

Toda poleg vseh hib ne smemo v tej lepi razpravi prezreti vrlin, ki nas navdajajo z upanjem, da bo g. pisatelj nadaljeval ingeniozno proučevanje našega slovstva in sicer ne samo v programskih sestavkih, nego tudi — kjer je pravo mesto za to — v slovenskih časopisih.

Hintnerjev spis (str. 15—23) je nekrolog, posvečen manom prof. Fr. Gerdiniča. S strmenjem smo tu zvedeli — dasi smo blagega pokojnika dobro poznali — kakšen junak in mučenik je bil. Hintnerjeva spomenica je popolnoma primerno pisana, z iskrenim, kolegialnim duhom; edino slogu bi imeli prigovarjati, ki se nam vidi nekako pretirano izbran. Sicer pa ni naloge slovenskega leposlovnega lista kritikovati nemške slogove, pač si usojamo izraziti začudenje, da možu, ki se je poleg profesorja gotovo čutil tudi narodnjaka, ni utegnil spisati nekrologa kateri izmed kolegov-rojakov.

Izvestje nižje gimnazije v Ljubljani prinaša poleg navadnih šolskih poročil tudi »odlomek latinsko-slovenskega slovarja na pokaz (črka N). Sestavil Fr. Wiesthaler.« Iz »predslovja« smo zvedeli, da se nam obeta slovar, čigar izdelovanje so prevzeli nastopni gg. profesorji: J. Fon, D. Karlin, L. Lederhas, M. Markič, M. Petelin, L. Pintar, dr. J. Pipenbaher, M. Pletteršnik, dr. L. Požar, M. Suhač, A. Tavčar in ravnatelj Fr. Wiesthaler, ki bode tudi urednik. — »Ker se je izrekla slovarjevemu uredniku od več strani, imenoma od gg. duhovnikov in pravnikov, želja, da se oziraj slovar ne le na šolske klasike, ampak na vesoljno latinsko slovstvo, zlasti tudi na vulgato, cerkvene in pravoznanske pisce, češ, da se v bližnji prihodnosti pač ni z lahka nadejati tako ugodne prilike, pribaviti slov. narodu splošen latinski slovar, kakršnega imajo že vsi drugi omikani narodi — in ker so se strinjali s to željo tudi vsi sotrudniki, je urednik poprosil presl. deželni odbor dotičnega dovoljenja. Ta prošnja doslej še ni rešena, a »odlomek« v izvestju je sestavljen v nadi, da ji dotična oblast ugodí.« — Tudi mi z iskreno radostjo pozdravimo latinsko-slovenski »thesaurus«, toda opominjamo že sedaj, da poleg takega »thesaura« še vedno za šolo ne bodo odvisni posebni ročni slovarji.

Nemški »Jahresbericht« nemške višje realke v Ljubljani pa ima na čelu Albina Belarja nemški sestavek: »Das periodische Gesetz und das natürliche System der Elemente,« (str. 5—46). Neki slovenski list je to razpravo močno pohvalil; kolikor moremo mi soditi, pač ni samostojno znanstveno delo s kakim pozitivnim novim rezultatom, nego ima namen, da pouči čitatelja - laika o teorijah, ki sedaj prevladujejo v kemijski vedi. Gotovo je sestavljanje takih orientujočih posnetkov zaslužno delo; toda Nemci imajo takih »Orientierungsschriften« za vse proge in panoge vednosti in umetnosti v tolikem izobilju, da takemu spisu, ki izide v beli Ljubljani, pač lahko rečemo; »Glaŭka eis 'Athénas.« Ko pa bi bil g. pisatelj dotično snov priredil slovenski, bi mu bilo to morda prizadevalo nekoliko več težav, a stekel bi si bil nemale za-sluge za kemijsko terminologijo slovensko.

O stoletnici Vodnikovih »Lublanskih Noviz«. Spisal in izdal v prid družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani Ivan Vrhovnik. Ponatisnjeno iz »Slovenskega Lista«. V Ljubljani, 1897. Založil izdajatelj. Stran 87 male 80.

Ta knjižica ni samo spomenica Vodnikovih »Novic«, ampak obsega tudi v raznih poglavjih skrben in jako natančen pregled slovenskega časopisja od Vodnika počenši do dandanes. Zategadelj jo prav toplo priporočamo zlasti onim srednješolskim učiteljem, ki poučujejo našo mladino v slov. slovstvu, kot prepotrben dopolnek k Sketovi slovstveni zgodovini, ki je, kakor za novejšo dobo v obče, takisto tudi glede novejšega časnikarstva celo nedostatna. In ker je cena knjižici jako nizka (1 krona), si jo lahko nabavijo v dovoljnem številu učenci in učenke, in tako bode odveč, vsaj glede časnikarstva, tisto mučno narekovanje, oziroma zabeleževanje imen in števil, ki jih ni v Sketovi knjigi. A z obilnim pokupom bo hkrati ustrezno častiti družbi.

Miklošič in dr. M. Fesl. Muzejski knjižnici v Pragi je zapustil dr. M. Fesl vse svoje knjige, ki so tudi večinoma zaznamovane z njegovim